

Nr 261.

Ankom till riksdagens kansli den 26 november 1943 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition an-
gående den militära väderlekstjänstens organisation.*
(1:a avd.)

I propositionen nr 354 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 september 1943, föreslagit riksdagen att godkänna i berörda statsrådsprotokoll av departementschefen angivna riktlinjer för den militära väderlekstjänstens organisation m. m.

Vid 1941 års riksdag beslöts, att vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt skulle upprättas en särskild militärmeteorologisk avdelning och en förstärkning ske av den med militärmeteorologisk informationstjänst sysselsatta personalen.

Frågan om en mera genomgripande omorganisation av den militära väderlekstjänsten i riktning mot ett lösgörande av denna från sambandet med den civila väderlekstjänsten ställdes vid 1941 års riksdag på framtiden och ansågs böra upptagas till bedömande först i den mån ytterligare skäl för en sådan åtgärd kunde komma att förebringas. Tidade flyghaverier ha därefter påkallat ökad uppmärksamhet åt flygsäkerhetstjänsten och därmed även åt den militära väderlekstjänstens organisation. Även om haverierna icke kunna föras tillbaka på någon brist i den nuvarande väderlekstjänstens organisation och arbetsmetoder, är det naturligt, att på detta område full säkerhet måste eftersträvas och största hänsyn tagas till de önskemål, som framställas från de för flygsäkerheten närmast ansvariga myndigheterna. Från dessa utgångspunkter har den åt 1943 års militära väderleksutredning uppdragna och numera slutförda utredningen rörande den militära väderlekstjänstens organisation igångsatts. Målsättningen för densamma har varit att ernå största möjliga säkerhet ur militär synpunkt, icke minst för flygvapnet. Frågan är av betydelse även för civilflyget — såväl det kommersiella som det privata — ävensom för segelflyget.

Enligt utredningens förslag bör den militära väderlekstjänsten bestå av följande organ, nämligen en central för prognosgivning vid långdistansflygningar samt vid varje flygflottilj ett väderleksorgan för utförande av lokalprognoser. Denna organisation bör enligt förslaget grunda sig på ett observationsnät av väsentligt större omfattning än det nuvarande samt utrustas med en delvis efter nya grunder utbildad personal. Till detta förslag ha samtliga i ärendet hörda myndigheter i stort sett givit sin anslutning. Statskontoret, som ansett sig böra uttala en varning mot vidtagande av bråd-

störtade organisationsändringar, har dock ansett sig kunna för närvarande tillstyrka de sakkunnigas förslag i huvudsak endast i vad avser utbyggande av observationsnätet.

Såsom av utredningen framgår, finnas redan nu meteorologtjänster vid flygförbanden för lokal prognosgivning. Kompetenta sökande ha emellertid ej erhållits, varför denna organisation ej kunnat träda i verksamhet. I likhet med de sakkunniga har departementschefen funnit det nödvändigt att dessa organ göras fullt arbetsdugliga, vilket förutsätter inrättande av erforderligt antal meteorologbefattningar och åtgärder för en tillfredsställande rekrytering av dessa. Departementschefen har funnit det även ådagalagt, att till stöd för denna organisation bör finnas en central väderleksinstitution med huvudsaklig uppgift att avgiva prognoser vid långdistansflygningar. Av största vikt synes departementschefen även vara, att det nuvarande glest utbyggda observationsnätet kompletteras på sådant sätt, att ett för prognoserna tillräckligt observationsmaterial kan erhållas. De av de sakkunniga angivna allmänna synpunkterna på väderlektjänstens organisation hava sålunda icke givit departementschefen anledning till erinran. Härvid har departementschefen i likhet med statskontoret icke förbisett att ytterligare någon tids erfarenhet av den nuvarande organisationen varit önskvärd, innan en annan ordning tillskapas, särskilt som de vid 1941 års riksdag beslutade förbättringarna av den militära väderlektjänsten först relativt nyligen kunnat genomföras. Den väsentliga utbyggnad av flygvapnet, som sedan dess ägt rum, har emellertid bringat frågan i ett delvis nytt läge, vartill kommer, att den avsevärda tid som åtgår för organisationens uppbyggande — särskilt utbildningen av meteorologer — gör det erforderligt, att frågan så snart ske kan bringas till ett avgörande. Departementschefen har därför funnit sig böra föreslå, att förslag i ämnet underställes riksdagen i syfte att vinna fasta hållpunkter för det fortsatta organisationsarbetet.

En fråga, som redan i samband med 1941 års omorganisation var föremål för prövning och som i den föreliggande utredningen ytterligare övervägts, är frågan om det centrala prognosorganets ställning i förhållande till den civila väderlektjänsten. De förslag, som i detta hänseende övervägts, äro följande, nämligen antingen fortsatt anknytning av organet till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt eller också anknytning av detsamma till flygvapnet. För egen del har departementschefen vid den tidigare behandlingen varit tveksam rörande vilken organisationsform som lämpligen bör väljas. I likhet med flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna har departementschefen anslutit sig till utredningens förslag om centralorganets förläggande till flygvapnet. Detta har skett därför, framhåller departementschefen, att han funnit det klarlagt, att flygledningen har behov av ett sådant organ och att det synes riktigt och lämpligt att ansvaret för den militära flygsäkerhetstjänsten icke i någon väsentlig del ankommer på civilt ämbetsverk. Departementschefen har sålunda förordat, att med flygledningen förenas en väderleksavdelning under chefskap av en stabsmeteorolog och utrustad med en väderlekscentral, och har intet haft att erinra mot att dessa organ erhålla

i huvudsak de uppgifter, som av de sakkunniga angivits. (Jfr sid. 13 i propositionen.) Härvid har departementschefen dock i överensstämmelse med vad meteorologisk-hydrografiska anstalten anfört i sitt remissyttrande velat erinra, att denna central ej bör vara en central i den bemärkelse begreppet hittills fattats, d. v. s. utföra samtliga prognoser för delgivning genom de lokala organen, utan utföra på grundval av de lokala stationernas material utfärdade långflygningsprognoser. Departementschefen förutsätter vidare i likhet med anstalten, att en intim samverkan mellan de meteorologiska förutsägelseorganen kommer att fortfarande äga rum, vilket måste vara till fördel för verksamheten i dess helhet. Av remissyttrandena framgår att från arméns och marinens sida intet finnes att invända mot att flygvapnet handhar jämväl dessa försvarsgrenars centrala väderlekstjänst.

Vissa med den militärmeteorologiska tjänsten sammanhängande arbetsuppgifter komma, såsom i utredningen framhållits, även efter upprättandet av en väderlekscentral vid flygvapnet att fortfarande åvila meteorologisk-hydrografiska anstalten. Bland sådana uppgifter ha de sakkunniga nämnt teoretiskt meteorologisk utbildning, klimatiska utredningar och bearbetningar, försök rörande utrustning och observationsmateriel, godkännande av nya meteorologiska instrument samt rådgivning i samband med upphandling och reparation av meteorologisk materiel. För ändamålet ha de sakkunniga beräknat en personal vid anstalten av en statsmeteorolog, en väderleksassistent och ett skrivbiträde. Detta förslag, som biträtts av anstalten, synes departementschefen kunna godtagas. Frågan om formerna för meddelandet av den teoretiskt meteorologiska utbildningen behandlas i det följande.

De sakkunnigas förslag till *personalorganisation* innefattar följande tre kategorier militärmeteorologisk personal, nämligen

meteorologer med utbildning, motsvarande filosofie licentiatexamen (stabsmeteorolog i lönegraden C 5 och 1. militärmeteorolog i lönegraden Ca 24),
personal med utbildning motsvarande filosofie kandidat- eller filosofisk ämbetsexamen (militärmeteorolog i lönegraden Ca 21) samt

personal med teoretisk utbildning vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt motsvarande visst betyg i meteorologi ävensom flygutbildning, sammanlagt omfattande — förutom praktisk tjänstgöring under ett år — en utbildningstid av tre år efter studentexamen (militärmeteorologer av 1., 2. och 3. graderna i respektive lönegraderna MEo 20, MEo 15 och MEo 12).

Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har i sitt nu föreliggande remissutlåtande förklarat sig icke vara övertygad om nödvändigheten eller ens önskvärdheten av att för de högsta befattningarna ställa krav på vetenskaplig skicklighet. Däremot anser anstalten (jfr sid. 2 i propositionen), att den militära väderlekstjänsten bör sysselsätta personal med fullgod kännedom om vetenskaplig metod. Liknande uppfattning har, såsom även av det följande framgår, anförts av kanslersämbetet för rikets universitet. För egen del har departementschefen funnit det icke minst ur rekryteringssynpunkt erforderligt att i viss omfattning bibehålla dylika tjänster i personalorganisationen. Det har syntts departementschefen även välbetänkt, att den militära väderleks-

tjänsten icke blir i sin helhet beroende av för huvudsakligen rutinmässigt arbete utbildad personal. Försiktighet vid inrättandet av befattningar med högre teoretisk kompetens måste emellertid enligt departementschefen iakttagas. Vad sålunda anförts gäller i viss mån även beträffande personal med utbildning motsvarande filosofie kandidat- eller filosofisk ämbetsexamen.

I och för sig har departementschefen icke haft något att invända mot vad som föreslagits i fråga om kompetenskrav och utbildning såvitt avser stabsmeteorolog, 1. militärmeteorolog och militärmeteorolog. Dock förutsätter departementschefen, att den för motsvarande civila meteorologer fordrade teoretiska kompetensen må kunna i viss utsträckning ersättas med framstående praktiska insikter i den speciella militära meteorologien och att vid tillsättning av tjänster samråd kommer att äga rum med statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Vad beträffar utbildningsgången för militärmeteorologer av 1., 2. och 3. graderna har de sakkunnigas förslag i huvudsak biträtts av de i ärendet hörda myndigheterna. Kanslern för rikets universitet har dock anfört betänkligheter mot att militärmeteorologer icke överlag erhålla den grundläggande vetenskapliga allsidiga utbildning i meteorologi, som fordras av den civila väderlektjänstens meteorologer. Meteorologisk-hydrografiska anstalten har funnit sig kunna omhänderhava den föreslagna teoretiska utbildningen, var emot kanslersämbetet ansett denna utbildning kunna förläggas till anstalten endast under förutsättning att vid denna inrättas en särskild undervisningsavdelning, vars ledare äger minst docentkompetens i meteorologi.

Innehållet i den föreslagna lägre meteorologutbildningen synes departementschefen ungefärligen motsvara de fordringar, som med de avsedda tjänsteuppgifterna böra ställas. Den normala utbildningsgången synes departementschefen böra vara, att vederbörande aspirant efter studentexamen undergår teoretisk utbildning samt militär utbildning — om möjligt till omfattningen något begränsad i jämförelse med de sakkunnigas förslag — i vilket fall efter godkännande vitsord utnämning till militärmeteorolog av 3. graden må äga rum. Skulle vederbörande icke kunna nöjaktigt tillgodogöra sig undervisningen eller av annan orsak befinnas mindre lämplig för erhållande av fast anställning, bör enligt departementschefen eventuellt placering kunna ske i krigsbefattning såsom väderleksbiträde eller väderleksunderbefäl. Möjlighet bör emellertid, fortsätter departementschefen, hållas öppen för sökande med realexamen att efter utbildning till väderleksbiträde och väderleksunderbefäl genomgå försvarets läroverk samt där avlägga begränsad studentexamen i syfte att efter den förutnämnda teoretiska utbildningen vinna anställning som militärmeteorolog av 3. graden. Den närmare utformningen av denna utbildning synes departementschefen böra ankomma på Kungl. Maj:t. Då den teoretiska utbildningen kommer att bliva i hög grad praktiskt inriktad, har departementschefen funnit övervägande skäl tala för att den i enlighet med de sakkunnigas förslag förläggas till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Beaktande bör dock enligt departementschefen ägnas åt de av kanslersämbetet anförda synpunkterna. Det synes departementschefen sålunda önskvärt, att undervis-

ningen ställes under ledning av vetenskapligt utbildad person med minst docentkompetens i meteorologi; även i övrigt bör lämplig anknytning till den akademiska undervisningen och forskningen eftersträvas.

Enligt de sakkunnigas förslag till reglering av *avlöningsförhållandena* skola militärmeteorologer av 3. graden, vilka ersätta de nuvarande väderleksassistenterna, hänföras till lönegraden MEO 12. Då väderleksassistenterna trots lägre utbildning äro placerade i samma lönegrad, innebär alltså de sakkunnigas förslag i denna del i realiteten en löneminskning. Militärmeteorologer av 2. och 1. graderna, för vilka befattningar enligt det föregående icke avses skola uppställas krav på högre teoretisk kompetens än för militärmeteorologer av 3. graden men väl på genom praktisk tjänstgöring ådagalagd duglighet, skola enligt de sakkunnigas förslag hänföras till respektive lönegraderna MEO 15 och MEO 20. Då de nuvarande flottilmeteorologtjänsterna, närmast motsvarande de föreslagna militärmeteorologerna av 1. graden, äro hänförda till lönegraden MEO 18, innebär de sakkunnigas förslag i denna del en lönehöjning. Vid avvägningen av sitt förslag ha de sakkunniga eftersträvat att åstadkomma en befordringsgång, som bereder säkerhet för en tillfredsställande rekrytering. För 1. militärmeteorolog, av vilken enligt det föregående skulle fordras vetenskaplig utbildning, föreslå de sakkunniga motsvarande löneställning som för 1. statsmeteorolog, d. v. s. lönegraden Ca 24. För militärmeteorolog, av vilken enligt det föregående skulle fordras lägre akademisk utbildning, föreslå de sakkunniga motsvarande löneställning som för statsmeteorolog, d. v. s. lönegraden Ca 21. Då de nuvarande militärmeteorologerna äro hänförda till 18 lönegraden, trots att av dem fordras samma teoretiska kompetens som av statsmeteorolog och dessutom viss militärtjänstgöring, innebär de sakkunnigas förslag i denna del en lönehöjning, som dock motväges därav att militärmeteorolog hittills i motsats till statsmeteorolog är berättigad till övertidsersättning, vilken bortfaller i och med uppflyttning till 21 lönegraden. Den militära väderlekscentralens chef, stabsmeteorologen, bör enligt förslaget hänföras till lönegraden C 5.

I remissutlåtandena ha myndigheterna i huvudsak biträtt de sålunda framställda förslagen. Statskontoret har emellertid framhållit frågans samband med den pågående utredningen om lönesättningen för meteorologpersonal över huvud taget och funnit det icke vara lämpligt att genomföra en provisorisk löne reglering för militärmeteorologerna, innan genom utbildning av tillräckligt antal nya aspiranter säkerställts en fullgod rekrytering. Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har ansett, att militärmeteorolog av 1. graden borde placeras i 21 lönegraden i stället för den av de sakkunniga föreslagna 20 lönegraden och att ett antal av dessa platser borde bliva ordinarie. Om så icke bleve fallet, borde de föreslagna militärmeteorologerna i 21 lönegraden utbytas mot militärmeteorologer av 1. graden i 20 lönegraden. Lönenämnderna ha funnit de föreslagna löneställningarna delvis tillmätta i underkant, särskilt vad avser militärmeteorolog av 3. graden.

Departementschefen har framhållit, att han helst sett, att den föreliggande frågan kunnat bedömas i sitt samband med det under utredning varande spörs-

målet om löneställningen för meteorologpersonal i allmänhet. Ett uppskjutande av ställningstagandet till frågan i dess helhet synes departementschefen emellertid icke kunna ske. Det är av vikt, framhåller departementschefen, att rekryteringen till tjänsterna i den nya organisationen blir från början tillfredsställande, och detta torde ej kunna bliva fallet, om icke till ledning för blivande aspiranter redan i detta sammanhang löneställningen för de olika tjänsterna blir föremål för ställningstagande. Tills vidare och så länge meteorologernas lönefråga i övrigt är svävande, anser departementschefen, att löneställningen för stabsmeteorologen icke bör fixeras. Av samma skäl böra de övriga meteorologbefattningarna tills vidare uppföras såsom extra ordinarie.

De sakkunnigas förslag till löneställningar för sistnämnda befattningar har departementschefen funnit — även vid en modifikation av utbildningen för de lägre meteorologtjänsterna på sätt av departementschefen i det föregående antytts — kunna godtagas utom försåvitt angår militärmeteorolog av 1. graden. En generell placering av dessa befattningshavare i 20 lönegraden synes — i betraktande bland annat av att i utbildningen ingår jämväl värnplikstjänstgöring — erbjuda en jämförelsevis gynnsammare löneställning än den för vissa andra befattningshavare gällande. Departementschefen har därför ansett sig icke böra nu förorda, att dessa meteorologtjänster hänföres till högre lönegrad än 18 lönegraden, men förutsätter samtidigt, att en viss ökning av antalet militärmeteorologer av 2. graden och en motsvarande minskning av antalet militärmeteorologer av 3. graden kommer till stånd på sätt av departementschefen i det följande förordas.

Ehuru vissa skäl tala för att militärmeteorologtjänsterna, på sätt statens meteorologisk-hydrografiska anstalt förordat, utbytas mot tjänster som militärmeteorologer av 1. graden, har departementschefen dock ansett sig, med hänsyn till önsvärdheten av en jämn befördringsgång från militärmeteorolog av 1. graden, icke böra förorda en sådan åtgärd, som för övrigt ej skulle medföra nämnvärd kostnadsbesparing. Efter slutförandet av pågående utredning rörande lönereglering för meteorologpersonal i allmänhet bör till förnyat övervägande upptagas det av anstalten framlagda förslaget om inrättande av ordinarie tjänster för militärmeteorologer av 1. graden. I samband härmed kan det förtjäna att övervägas, fortsätter departementschefen, huruvida icke — i viss anslutning till vad för närvarande gäller beträffande musikdirektörer vid armén — ett mindre antal befattningar för militärmeteorolog av 1. graden bör placeras i något högre lönegrad, varvid denna löneställning skulle vara bunden icke vid placering i viss befattning utan tilläggas vederbörande alltefter antalet tjänstår.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle meteorologpersonalen hänföres till flygvapnets civilmilitära personal och vara skyldig fullgöra flygtjänst i erforderlig omfattning. Departementschefen har funnit detta förslag lämpligt. Frågan om personalens hänförande till reserven har departementschefen ansett böra i sinom tid efter närmare övervägande upptagas till behandling. Måhända bör försiktigtvis, framhåller departementschefen, redan nu föreskrivas skyldighet för sådan personal att underkasta sig de bestämmelser i ämnet,

som kunna bliva meddelade. På Kungl. Maj:t bör få ankomma att meddela beslut i denna fråga. Frågan om utgivande av särskild ersättning för natttjänst åt personalen vid militära väderlekscentralen bör enligt departementschefen bedömas i samband med spörsmålet om löneställningen för meteorologpersonal i allmänhet.

Biträdespersonalen bör enligt de sakkunnigas förslag bestå av tekniska biträden i lönegraden MEO 7 (utbildning under två månader), kontorsbiträden i lönegraden MEO 4 (utbildning under en månad) och skrivbiträden, tillika kartritare, i lönegraden MEO 2 (utbildning under en månad). Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har på anförda skäl icke funnit det motiverat, att mellan de sistnämnda och förstnämnda tjänsterna uppehålla så stor skillnad i lönehänseende. Statskontoret har av samma skäl föreslagit, att båda kategorierna hänföras till lönegraden MEO 4. Lönenämnderna ha förordat en uppflyttning av skrivbiträdena till sistnämnda lönegrad. Departementschefen har i likhet med lönenämnderna funnit motiverat, att skrivbiträde, tillika kartritare, vid flottiljs (motsvarande förbands) väderleksstation inplaceras i kontorsbiträdesgraden (MEO 4). De för centralorganet avsedda biträdena synas departementschefen böra uppdelas på lönegraderna MEO 4 och MEO 2 och av dem förslagsvis omkring en tredjedel hänföras till den lägre lönegraden. Departementschefen har dock velat lämna öppet, huruvida icke ett mindre antal av dessa tjänster, med vilka äro förenade mera kvalificerade arbetsuppgifter, bör i anslutning till de sakkunnigas förslag hänföras till lönegraden MEO 7. Denna fråga bör enligt departementschefen framdeles närmare övervägas.

Då befattningen som föreståndare för den militärmeteorologiska informationstjänsten blir överflödig i den nya organisationen, hava de sakkunniga föreslagit, att befattningen får kvarstå å övergångsstat. De sakkunnigas förslag i denna del har icke givit departementschefen anledning till erinran.

De sakkunniga ha föreslagit, att vid centralorganet skola tjänstgöra följande *antal befattningshavare*, nämligen 1 stabsmeteorolog, 3 1. militärmeteorologer, 3 militärmeteorologer, 6 militärmeteorologer av 2. graden, 1 militärmeteorolog av 3. graden, 5 tekniska biträden och 7 kontorsbiträden, d. v. s. inalles 26 befattningshavare. Av personalen avses 1 1. militärmeteorolog, 1 militärmeteorolog av 2. graden samt 1 militärmeteorolog av 3. graden böra uppföras å marinens personalförteckning och övriga å flygvapnets personalförteckning. Härtill komma de tre befattningshavare, som enligt det föregående fortfarande erfordras vid meteorologisk-hydrografiska anstalten för utförande av vissa med den militära väderlekstjänsten sammanhängande göromål. Då vid den nuvarande militärmeteorologiska avdelningen äro anställda inalles omkring 21 befattningshavare, innebär sålunda förslaget en ej oväsentlig utökning av personalen. Å andra sidan har statens meteorologisk-hydrografiska anstalt i sitt remissutlåtande verkställt vissa beräkningar rörande personalbehovet, som närmast synas giva vid handen, att personalbehovet av de sakkunniga beräknats lågt från de förutsättningar rörande prognostjänstens omfattning, från vilka de sakkunniga utgått. Hänsyn måste

även tagas till att de sakkunnigas beräkningar avse personalbehovet vid fullt utbyggd organisation av flygvapnet jämlikt 1942 års försvarsbeslut. För egen del har departementschefen på grund härav icke velat nu ifrågasätta någon reduktion av personalen. Departementschefen utgår emellertid från att behovet av nya tjänster kommer att i samband med deras inrättande bli föremål för ytterligare prövning.

Vad den lokala militära väderlekstjänsten beträffar skola enligt 1942 års försvarsbeslut vid varje flygflottilj finnas tre meteorologer (1 i lönegrad MEO 18 och 2 i lönegrad MEO 12). De sakkunniga föreslå på anförda skäl en utökning av denna personal till fyra meteorologer (1 militärmeteorolog av 1. graden i lönegrad MEO 20, 1 av 2. graden i lönegrad MEO 15 och 2 av 3. graden i lönegrad MEO 12), vartill skulle komma tre värnpliktiga väderleksbiträden per förband och ett skrivbiträde, tillika kartritare, i lönegrad MEO 2. Vidare föreslå de sakkunniga, att särskild väderlekspersonal anställs jämvel vid kustflottan och marindistriktet, inalles fem militärmeteorologer av 1. och 2. graderna förutom väderleksunderbefäl och väderleksbiträden.

Mot de sakkunnigas beräkning av antalet befattningshavare vid den lokala militära väderlekstjänsten har departementschefen intet haft att erinra. Där emot har departementschefen icke kunnat, såsom redan i det föregående antytts, biträda de sakkunnigas förslag beträffande sammansättningen av den militärmeteorologiska personalen vid flygflottiljerna. Ur rekryteringssynpunkt synes departementschefen den av de sakkunniga förordade proportionen mellan å ena sidan antalet militärmeteorologer av 3. graden samt å andra sidan antalet motsvarande befattningshavare av 1. och 2. graderna icke vara lämplig. På längre sikt lär en dylik avvägning icke kunna bibehållas. En utökning av de högre tjänsterna och en motsvarande minskning av de lägre synes departementschefen vara erforderlig med tanke på dels befattningshavernas ålder vid tillträdet av de lägst avlönade tjänsterna dels de sannolika utsikterna för befordran till högre tjänster. Departementschefen har därför föreslagit, att antalet befattningshavare i den mellersta militärmeteorologgraden utökas med en och att motsvarande minskning sker av antalet militärmeteorologer i den lägsta lönegraden. Vid bifall till vad av departementschefen i det föregående förordats rörande löneställningen för denna personal skulle alltså vid flygflottiljerna finnas anställda 1 militärmeteorolog av 1. graden i lönegrad MEO 18, 2 militärmeteorologer av 2. graden i lönegrad MEO 15 och 1 militärmeteorolog av 3. graden i lönegrad MEO 12. I övrigt har departementschefen intet haft att erinra mot de sakkunnigas förslag rörande personalen vid den lokala militära väderlekstjänsten än som följer av vad departementschefen i det föregående yttrat rörande löneställningen för skrivbiträden, tillika kartritare.

Redan i det föregående har departementschefen uttalat sig för en förstärkning av *observationsnätet*. De sakkunnigas härutinnan framlagda förslag innefattar bland annat upprättande av ett antal distrikts- och observationscentralstationer samt vanliga observationsstationer ävensom förbättrade grunder för ersättning till observatörspersonalen. Av utredningen framgår, att det numera

är mycket svårt att finna personal, som är villig åtaga sig observationstjänst för den nu utgående ersättningen, vilken bestämdes för 10—20 år sedan. Av betänkandet framgår vidare, att militära fredsfrägningsplatser och andra statliga organ i största möjliga utsträckning avses skola till nedbringande av kostnaderna utnyttjas som observationsstationer och att genom inrättandet av de förordade observationscentralstationerna väsentliga besparingar i fråga om telefonavgifter beräknas uppstå. De sakkunnigas ifrågavarande förslag har biträtts av de i ärendet hörda myndigheterna. Ehuru kostnaderna vid ett genomförande av förslaget — 303,700 kronor oberäknat den höjning av meteorologisk-hydrografiska anstaltens observatörsanslag med omkring 40,000 kronor, vilken blir erforderlig vid tillämpning av de nya grunderna för observatörsersättning jämväl på anstaltens nuvarande stationer — måste anses betydande, har departementschefen ansett sig böra av förut angivna skäl biträda detsamma. I likhet med meteorologisk-hydrografiska anstalten och statskontoret har departementschefen dock icke kunnat tillstyrka, att de nya rent civila stationerna skola sortera under flygvapnet. En sådan organisation, som förutsätter att observationsstationer av samma typ komma att sortera under olika myndigheter — de nuvarande under meteorologisk-hydrografiska anstalten, de nytillkommande under flygvapnet — kan enligt departementschefen icke vara ur arbetssynpunkt tillfredsställande. Någon särskild anledning att de nya stationerna skola tilldelas flygvapnet kan heller icke föreligga. Då det, framhåller departementschefen, icke gärna bör ifrågakomma, att samtliga stationer ställas under militär ledning, har departementschefen därför föreslagit, att endast krigsmaktens observationsstationer samt de nya distrikts- och observationscentralerna underställas flygvapnet och att de civila synoptiska stationerna underställas meteorologisk-hydrografiska anstalten. Emellertid förutsätter departementschefen, att vid verksamhetens handhavande ett nära samarbete kommer att äga rum mellan flygvapnet och anstalten. Sålunda bör flygvapnet, vars organ komma att i stor omfattning tjänstgöra såsom uppsamlingsställen för meddelanden från observationsstationerna och som därför kommer i nära kontakt med dessa stationer, kunna efter överenskommelse med meteorologisk-hydrografiska anstalten åtaga sig skyldighet att i erforderlig omfattning inspektera stationerna och bör även i övrigt genom sina lokala organ kunna underlätta utövandet av anstaltens tillsyn över desamma. Självfallet bör, fortsätter departementschefen, tillses, att observationsmaterialet snabbt blir tillgängligt även för den civila väderlekstjänsten och därmed för den civila flygfarten.

En betryggande flygsäkerhetstjänst kan enligt departementschefen knappast anses förefinnas, med mindre också *den flygande personalen* erhåller sådan *meteorologisk utbildning*, att den kan rätt tillgodogöra sig väderlekstjänstens prognoser. Detta spörsmål har icke mer ingående behandlats av de sakkunniga, som dock förordat viss förlängning av undervisningen i ämnet. Meteorologisk-hydrografiska anstalten har anfört starka erinringar mot den nuvarande utbildningen av den flygande personalen. På grund härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 maj 1943 uppdragit åt chefen för

flygvapnet att i samråd med statens meteorologisk-hydrografiska anstalt uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till förbättrad utbildning i meteorologi för flygvapnets flygande personal. Det i ämnet av nämnda myndigheter den 6 september 1943 avgivna förslaget innefattar en relativt väsentlig utökning av undervisningstiden och förutsätter dessutom, att ämnet väderlekstjänst skall utbrytas ur ämnet luftnavigation och bilda ett fristående ämne med särskild betygssättning. Då denna fråga icke synes vara av sådan natur, att riksdagens medverkan erfordras, har departementschefen icke upptagit densamma i detta sammanhang till ytterligare behandling.

Med avseende å *kostnadsberäkningarna* hava de sakkunniga uppskattat årskostnaderna — sedan den av dem föreslagna organisationen i sin helhet genomförts — till 1,177,300 kronor, vilket i förhållande till nuvarande organisation innebär en merkostnad av 639,600 kronor. Engångskostnaderna, avseende observationsstationernas utrustning, beräkna de sakkunniga till 85,000 kronor. Kostnadsberäkningarna synas departementschefen kunna i stort sett godtagas. Vissa jämkningar påkallas dock vid bifall till de av departementschefen i det föregående framställda förslagen. Merkostnaderna för den nya organisationen skola enligt departementschefen till den del de bestridas från fjärde huvudtiteln självfallet medräknas inom den kostnadsram, som av 1942 års riksdag angivits för försvarets utbyggande under budgetåren 1942/47. Kostnadsökningen i förhållande till nämnda ram måste alltså föranleda reduktioner inom andra delar av de berörda försvarsgrenarna, företrädesvis flygvapnet.

I nu förevarande sammanhang hava till särskild behandling endast upptagits de kostnader, som sammanhännga med de förberedande åtgärderna för den *nya organisationens genomförande*.

Enär 1942 års riksdag för hela budgetåret 1943/44 fastställt avlöningsstat och personalförteckning för meteorologisk-hydrografiska anstalten, grundade på nuvarande organisation av väderlekstjänsten, bör enligt departementschefen en övergång till den nya organisationsformen ske först från och med budgetåret 1944/45 såvitt avser den centrala ledningen av väderlekstjänsten. Detta utesluter dock icke, framhåller departementschefen, att den nuvarande militär-meteorologiska avdelningen redan dessförinnan överflyttas till flygstabens lokaler i den mån utrymme för densamma där finnes disponibelt. Vad de lokala väderleksstationerna vid flygflottiljerna (motsvarande förband) beträffar, har departementschefen intet haft att erinra mot att en befattning som väderleksassistent vid varje förband från och med den 1 januari 1944 uppflyttas från lönegrad MEO 12 till lönegrad MEO 15 under förutsättning att innehavarna av dessa tjänster ha i stort sett samma utbildning som blivande militärmeteorologer av 2. graden. Departementschefen har vidare förordat, att vid var och en av sistnämnda väderleksstationer anställs ett biträde i lönegrad MEX 4 från och med den 1 januari 1944. Kostnaderna för nämnda lönegradsuppflyttning och för ifrågavarande biträden böra i vanlig ordning bestridas från flygvapnets avlöningsanslag.

Utbildningen av meteorologaspiranter bör enligt departementschefen påbörjas så snart riksdagens beslut föreligger. Härvid bör givetvis uppmärk-

sammas, att utbildningen planlägges så, att den nuvarande väderleksorganisationen kan fungera. Kostnaderna för denna utbildning synas departementschefen böra bestridas från anslaget till flygvapnets övningar. Utbyggnaden av observationsnätet bör påbörjas från och med den 1 januari 1944 och så snart som möjligt genomföras.

Frågan i vilken omfattning nya befattningar böra från och med budgetåret 1944/45 inrättas i enlighet med den nya organisationsplanen liksom rörande organisationens genomförande i övrigt bör bliva beroende på framställning från chefen för flygvapnet i samråd med statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Härvid bör beaktas, att nya tjänster böra upprättas endast i den mån kvalificerad personal finnes att tillgå.

Särskild medelsanvisning erfordras sålunda för budgetåret 1943/44 endast till förstärkning av observationsnätet. De sakkunniga ha för ändamålet under budgetåret 1943/44 räknat med följande anslag utöver redan anvisade medel, nämligen 45,000 kronor för kostnader för distrikts- och observationscentralstationer, 107,000 kronor för kostnader för observationsstationer och 53,000 kronor för telefonavgifter, eller tillhopa 205,000 kronor. Dessa kostnader äro, såsom av de sakkunnigas redogörelse framgår, att betrakta såsom årskostnader. Härtill kommer ett engångsbelopp av 85,000 kronor för anskaffning av meteorologisk utrustning till observationsstationerna. Med hänsyn till vad departementschefen i det föregående yttrat rörande organisationens ställning i administrativt hänseende, synas departementschefen de nu förtecknade kostnaderna böra anvisas under nionde huvudtiteln med undantag av kostnaden, 45,000 kronor, för distrikts- och observationscentralstationerna, vilken kostnad bör redovisas å fjärde huvudtiteln. Efter att i denna del ha samrått med chefen för jordbruksdepartementet har departementschefen föreslagit, att kostnaderna för observationsstationerna må utgå av det obetecknade anslaget Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt: Verksamheten i allmänhet: Observatorer. Då de sakkunniga räknat med att utbyggnaden av nätet skulle påbörjas redan med ingången av budgetåret 1943/44, medan departementschefen utgått från att åtgärder härför kunna vidtagas först från och med den 1 januari 1944, synes det departementschefen vara tillräckligt, om för budgetåret 1943/44 under angiven benämning anvisas ett tilläggsstatsanslag av 75,000 kronor. Härvid har hänsyn tagits till att förhöjd ersättning från och med nämnda tidpunkt bör utgå till observationspersonalen vid anstaltens nuvarande stationer. Telefonavgifterna böra enligt departementschefen bestridas av förslagsanslaget till Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt: Verksamheten i allmänhet: Telegramkostnader m. m., vartill riksdagens medgivande erfordras. För bestridande av engångskostnaderna för anskaffning av meteorologisk utrustning till observationsstationerna bör anvisas ett tilläggsstatsanslag av reservationsanslags natur under rubriken Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt: Verksamheten i allmänhet: Underhåll av stationer m. m. Med ledning av de sakkunnigas betänkande och från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt lämnade uppgifter synes departementschefen sistnämnda anslag kunna beräknas till 20,000 kronor. Återstoden av det av

de sakkunniga beräknade beloppet, (85,000 — 20,000 =) 65,000 kronor, belöper på förutnämnda distriktsstation och observationscentralstationer och på andra militära stationer. Dessa kostnader kunna inrymmas under flygvapnets anslag till anskaffning av flygmateriel. Beslut om bestridande av kostnaderna från sistnämnda anslag bör få meddelas av Kungl. Maj:t. I och med dessa medelsanvisningar bortfaller behovet av det anslag å 25,000 kronor, som enligt det föregående från förskottsstaten utgått till förbättring av observationsnätet. Kostnaden för förutnämnda distrikts- och observationscentralstationer bör för innevarande budgetår bestridas från fjärde huvudtitelns anslag till Flygvapnet: Övningar. Möjligen böra sistnämnda kostnader från och med nästa budgetår överföras till flygvapnets avlönings- och omkostnadsanslag. Till denna fråga ämnar departementschefen att framdeles återkomma.

Departementschefen har slutligen meddelat, att chefen för jordbruksdepartementet kommer att i annat sammanhang göra hemställan om erforderlig medelsanvisning under riksstatens nionde huvudtitel för angivna ändamål.

Utskottet.

Såsom av den föreliggande propositionen framgår har det befunnits erforderligt, att den militära väderlekstjänsten omorganiseras. Kungl. Maj:t har nu framlagt förslag i sådant avseende. Enligt detta förslag skulle den militära väderlekstjänsten bestå av följande organ, nämligen en central för prognosgivning vid långdistansflygningar samt vid varje flygflottilj ett väderleksorgan för utförande av lokalprognoser. Denna organisation skulle bygga på ett observationsnät av väsentligt större omfattning än det nuvarande samt utrustas med en delvis efter nya grunder utbildad personal. En organisation av den militära väderlekstjänsten efter dessa allmänna riktlinjer torde otvivelaktigt medföra större säkerhet ur militär synpunkt, särskilt för flygvapnet. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner sig utskottet kunna tillstyrka de sålunda angivna huvuddragen i organisationens utformning.

I fråga om det centrala prognosorganet hava två alternativ övervägts. Enligt det ena skulle centralorganet underställas flygvapnet och ingå i flygvapnets organisation såsom en väderleksavdelning under chefskap av en stabsmeteorolog och utrustad med en väderlekscentral. Denna central skulle emellertid endast utföra på grundval av de lokala stationernas material utfärdade långflygningsprognoser. Enligt det andra alternativet skulle centralorganet bibehållas i administrativt avseende under statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Vid bedömandet av denna fråga har utskottet funnit övervägande skäl tala till förmån för förstnämnda alternativ, varför utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Med hänsyn till att enligt förslaget den militärmeteorologiska avdelningen utbrytes ur statens meteorologisk-hydrografiska anstalt vill utskottet i anslutning till vad departementschefen och anstalten framhållit särskilt understryka vikten av att betryggande garantier skapas för att en intim samverkan mellan de meteorologiska förut-sägelseorganen fortfarande kommer att äga rum.

Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande personalorganisationen samt löne- och anställningsfrågorna för denna personal synes utskottet

kunna till alla delar godtagas. Vidkommande utbildningen av meteorologpersonalen delar utskottet de av departementschefen anförda synpunkterna rörande planläggningen av denna utbildning. I likhet med departementschefen och kanslersämbetet finner utskottet böra eftersträvas att i fråga om den lägre meteorologutbildningen, som är avsedd att förläggas till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, lämplig anknytning sker till den akademiska undervisningen och forskningen, dock givetvis med hänsynstagande till vederbörandes praktiska kunskaper på området.

Enligt förslaget skulle observationsnätet förstärkas genom upprättandet av bland annat ett antal distrikts- och observationscentraler samt vanliga observationsstationer. Förslaget tillstyrkes av utskottet, som är ense med departementschefen om att endast krigsmaktens observationsstationer samt de nya distrikts- och observationscentralstationerna underställas flygvapnet och att de civila synoptiska stationerna underställas statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Liksom departementschefen förutsätter utskottet att vid verksamhetens handhavande ett nära samarbete kommer att äga rum mellan flygvapnet och statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Mot de verkställda kostnadsberäkningarna synes icke vara något att erinra. Merkostnaderna för den nya organisationen böra till den del de bestridas från fjärde huvudtiteln medräknas inom den kostnadsram, som av 1942 års riksdag angivits för försvarets utbyggande under budgetåren 1942/47.

Vad departementschefen anført och föreslagit i fråga om vidtagandet av vissa förberedande åtgärder för organisationens genomförande har utskottet lämnat utan erinran liksom i samband därmed stående medelsdispositioner. Såsom i propositionen framhållits erfordras särskild medelsanvisning för budgetåret 1943/44 endast till förstärkning av observationsnätet. Kostnaderna härför hava ansetts böra belasta nionde huvudtiteln, varför riksdagen i annat sammanhang kommer att taga ställning till denna fråga.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har i de delar, varom utskottet icke särskilt yttrat sig, icke givit anledning till erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må godkänna i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 september 1943 angivna riktlinjer för den militära väderlekstjänstens organisation m. m.

Stockholm den 26 november 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Lindström, Bäckström, Sven Larsson, Andrén, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, Björkman, Johan Eric Ericson* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Södergård, *Bergström, Mårtensson, Nilsson* i Steneberg, *Lindholm, Pettersson* i Dahl och *Eriksson* i Frägsta.
